

Asia: VN/14657/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto

Familia kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä HE xxx/2025 vp hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Johdanto

Familia toivottaa tervetulleeksi pyrkimykset parantaa maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä sekä varmistaa lapsille laadukkaan varhaiskasvatuksen. Esityksessä ehdotetut keinot ovat kuitenkin kokonaisuudessaan sellaiset, ettei niitä voida pitää hyväksyttävänä. Pidämme esitettyjä muutoksia kotihoidontukeen ja yksityisen hoidon tukeen perustuslain vastaisina, sillä ehdotukset rikkovat räikeästi yhdenvertaisuutta. Toteutuessaan laki asettaisi Suomen kansalaiset eriarvoiseen asemaan keskenään heidän puolisoistaan riippuen. Lisäksi lakiesitystä voidaan pitää rasistisena, koska kotihoidontuen asumisaika vaatimus koskee vain EUn ulkopuolelta muuttavia. Esitetyt muutokset lisäisivät todennäköisesti lapsiköyhyyttä ja eriarvoisuutta, sillä maahanmuuttajataustaiset lapset ovat jo ennestään sosioekonomisesti heikommassa asemassa, eikä esitys varmista sitä, että vanhemmat, joita esitetyt muutokset koskisivat, työllistyisivät todellisuudessa. Esityksessä arvioidaankin, että puolet niistä, joita esitys

koskisi työllistyisivät, kun taas toinen puoli jäisi todennäköisesti hoitamaan lapsia kotiin ilman kotihoidon tukea. Mikäli kotihoidontukea lähdetään uudistamaan, tulisi samaan aikaan varmistaa varhaiskasvatukset resurssien riittävyys, jotta lapsilla ja perheillä olisi mahdollisuus saada laadukasta varhaiskasvatusta tarpeeksi lähellä kotia. Lisäksi olisi ensiarvoisen tärkeää ettei, lakimuutos lisäisi eriarvoisuutta millään tavalla.

Peräänkuulutamme myös kulttuurista sensitiivisyyttä pieniä lapsia ja perheitä koskevassa lainsäädännössä. Parhaiten tämä onnistuisi lisäämällä varhaiskasvatuksen, kotoutumis- ja työllisyyspalveluiden vetovoimatekijöitä, nykyisen rankaisevan ja syrjivän esityksen sijaan.

Yhdenvertaisuus

Esityksessä muodostuu useita yhdenvertaisuutta rikkovia tilanteita. Ensinnäkin esitys asettaa Suomen kansalaiset eriarvoiseen asemaan keskenään sen mukaan mistä heidän puolisonsa on. Suomen kansalainen, joka saa lapsen äskettäin ulkomailta muuttaneen puolisonsa kanssa ei olisi oikeutettu kotihoidontukeen, kun taas kaksi Suomen kansalaista tai Suomen kansalainen ja hänen pidempään Suomessa asunut puoliso olisivat oikeutettuja kotihoidontukeen. Lisäksi lapset, joilla on Suomen kansalaisuus, olisivat eriarvoisessa asemassa toisiinsa nähden riippuen siitä mistä heidän vanhempansa on kotoisin. Äärimmillään tämä on tilanteessa, jossa lapsen huoltajan uusi puoliso muuttaisi samaan osoitteeseen ja näin ollen lapsen huoltaja ei olisi enää oikeutettu kotihoidontukeen. Lisäksi esitys koskisi mitä ilmeisimmin pääsääntöisesti vain Euroopan unionin ulkopuolelta Suomeen muuttaneita, mikä asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan riippuen heidän synnyinmaastansa tai maasta, josta he ovat muuttaneet Suomeen.

Näkemyksemme mukaan nämä asiat tekevät ehdotuksesta perustuslain vastaisen, sillä ne rikkovat ihmisten välistä yhdenvertaisuutta (Suomen perustuslaki 731/1999 § 6). Perustuslain vastaisuuden lisäksi näkemyksemme on, että lakiehdotus koskee sellaista elämän osa-aluetta, johon valtion ei tulisi puuttua kevyin perustein.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset osuvat eniten niihin, jotka ovat jo valmiiksi

taloudellisesti heikoimmassa asemassa. Koska vaikutusarviointiin liittyy suurta epävarmuutta ja esityksessä arvioidaan että, puolet ihmisistä, joita esitys koskee, jäisivät kotiin hoitamaan lasta tai lapsiaan ilman kotihoidon tukea, on todennäköistä että, ehdotus toteutuessaan lisäisi lapsiköyhyyttä. Lisäksi se lisäisi eriarvoisuutta perheiden ja lasten välillä. Perhepolitiikan tavoitteena tulisikin olla lapsiköyhyyden vähentäminen. Lisäksi vaikka tavoite maahanmuuttaja äitien työllisyyden lisäämisestä on sinänsä kannatettava, on esitys kotihoidontuen poistamisesta työllisyyttä lisäävänä kyseenalainen. Vaikka kotihoidon tuen poistaminen alle kolme vuotta Suomessa asuneilta lisäisikin työnhakijoita näemme että, työllisyyden lisäämiseen soveltuisivat paremmin laajempi ulkomaisten tutkintojen tunnustaminen, suomalaisten työmarkkinoiden ja yhteiskunnan rakenteellisen rasismin purkaminen, erilaiset kannustimet siirtyä tai palata työelämään joustavasti lapsen syntymän jälkeen. Myös sen varmistaminen, että lasta odottavat maahanmuuttajat ovat tietoisia omista oikeuksistaan, esimerkiksi raskauteen perustuva syrjintä rekrytoinnissa ja työsuhteen päättämisessä sekä se miten näistä oikeuksista pidetään kiinni, on ensiarvoisen tärkeää. Riittävä, saavutettava ja laadukas varhaiskasvatus

Lakiesityksessä esitetyt hyödyt alle 3-vuotiaille lapsille, ovat hyvin riippuvaisia siitä onko perheille saatavilla riittävää, saavutettavaa ja laadukasta päivähoitoa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei varhaiskasvatus saa olla säästökohde, mitä se on ollut ainakin osassa kunnista vuonna 2025. Riittävä määrä varhaiskasvatuksen opettajia, mikä varmistaa sen, ettei varhaiskasvatuksen ryhmäkoot kasva liian suuriksi. Riittävä määrä varhaiskasvatuksen opettajia varmistaa myös sen, että mikäli lapsi tarvitsee yksilöllistä tukea, tarve huomataan ja varhaiskasvatuksessa on riittävät resurssit tarjota tukea. Lisäksi tulisi varmistua siitä, ettei varhaiskasvatus lisää perheiden kuormitusta. Varhaiskasvatuspaikan tuleekin järjestyä tarpeeksi läheltä perheen kotia. Lisäksi tulee varmistaa, että kaikki asiointi varhaiskasvatukseen liittyen onnistuu helposti ja kielellä, jota vanhemmat osaavat. Jotta lasten kielellinen ja kulttuurillinen monimuotoisuus voidaan huomioida riittävästi ja lapsen oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin toteutuu, tulisi varhaiskasvatusta kehittää

monikieliseen suuntaan. Lisäksi tulisi arvioida ja varmistaa se, ettei tähän oikeuteen liittyen synny alueellista eriarvoisuutta tiuhemmin asutettujen kaupunkien ja haja-asutusalueiden välillä. Alle kolmen vuoden iässä lapsi on myös otollisimmassa iässä oppimaan kotikielensä, jonka oppimista ei myöskään tule unohtaa. Saavutettavalla ja monikielisellä varhaiskasvatuksella voidaankin luoda vetovoimatekijöitä, jotka kannustavat vanhempia tuomaan lapsensa varhaiskasvatuksen piiriin vanhempain- ja perhevapaan jälkeen.

Kotoutuminen

Vuodesta 2025 alkaen kotihoidontukea saavat lastaan kotona hoitavat vanhemmat ovat kuuluneet kunnan kotoutumispalveluiden piiriin, missä heille on myös tehty henkilökohtaiset kotoutumissuunnitelmat. Mikäli lakiehdotus menisi nykymuodossaan läpi ja vaikutukset lasten kotona hoitamiseen olisivat esityksen mukaiset, jäisivät puolet ihmisistä kunnan kotoutumispalveluiden ulkopuolelle verrattuna nykytilanteeseen, jossa kaikki kotihoidontukea saavat maahanmuuttajat ovat kotoutumispalveluiden piirissä. Vaikka maahanmuuttajat voisivat edelleen hakeutua muiden viranomaisten tekemän kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin piiriin, kaatuu vastuu kotoutumisesta enenevässä määrin yksilön harteille. On virhe ajatella, etteivät ihmiset haluaisi kotoutua ja tehdä töitä. Nykyhallituksen aikana toteutetut heikennykset kotoutumispalveluiden resursseihin ovat omiaan heikentämään kotoutumista. Esimerkiksi vuonna 2024 toteutetut heikennykset kotoutumislakiin, leikkasivat 58 miljoonaa kotoutumispalveluista. Tällöin perhekohtaiset kotoutumissuunnitelmat lopetettiin, maahanmuuttajaäitejä tuotiin kotoutumispalveluiden piiriin nimenomaan kotihoidontuen saamisen kautta. Nyt alle vuosi sitten voimaantullutta lakia, jolla paikattiin merkittäviä heikennyksiä nimenomaan naisten kotoutumiseen, ollaan lopettamassa. Peräänkuulutamme todellista ja toteutuvaa kahden suuntaista kotoutumista, jossa myös valtio toteuttaa oman osuutensa kotoutumisesta. Nykyään kotihoidontukea saavilla kotoutumispalveluiden asiakkaila on ollut mahdollisuus osallistua kotoutumispalveluihin osa-aikaisena. Esityksessä kotihoidontuen asumisaika rajaa perustellaan sillä, että nopeammin suoritettut

kotoutumiskoulutukset johtavat nopeammin kotoutumiskoulutuksen kanssa korreloiviin hyötyihin kuten taloudellisen tilanteen paraneminen. Tältä osin toivoisimmekin joustavaa suhtautumista kotoutumispalveluihin ja kotihoidontukeen. Esimerkiksi nykyisenkaltaisten osa-aikaisesti suoritettavien kotoutumispalveluiden vetovoimatekijöitä voitaisiin lisätä, mikä voisi houkutella suuremman osan maahan muuttaneista kotihoidontuen saajista kotoutumispalveluiden piiriin. Myös joustava siirtyminen lapsen kotona hoitamisesta, osa-aikaiseen kotoutumispalveluihin osallistumiseen ja edelleen kokoaikaiseen kotoutumis- ja/tai työllisyyspalveluihin tulisi mahdollistaa.

Loppupäätelmät

Koska lakiesitys vaikuttaisi vain niihin perheisiin, jotka muuttaisivat Suomeen lain voimaantulon jälkeen, herää kysymys mikä lain perimmäisenä tarkoituksena on. Onko lain tarkoitus lisätä maahanmuuttajaäitien työllisyyttä vai ehkäistä osaa kahden kulttuurin perheistä ja maahanmuuttajista hankkimasta lapsia heille sopivalla hetkellä. Onko tarkoituksen mukaista että, maassa, jossa ollaan huolissaan alhaisesta syntyvyydestä, heikkenevästä huoltosuhteesta ja työvoimapulasta pyritään ohjaamaan ihmisiä pois lasten saannista taloudellisin keinoin. Kuten jo mainittu edellä laki on, osittain EU-lainsäädännön takia, rasistinen. Toteutuessaan laki myös lisäisi eriarvoisuutta perustuen mm. siihen kenen kanssa ihminen saa lapsen ja perustaa perheen sekä missä hänen vanhempansa on ovat syntyneet.

Vaikka lain julkilausutut tavoitteet ovatkin hyviä, tekevät keinot, joilla niitä tavoitellaan, sekä julkilausumattomat tavoitteet laista sellaisen, että sen valmistelu pitäisi aloittaa uudelleen puhtaalta pöydältä.

Helmanen Elina
Familia ry